ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук
Кафедра іноземної філології та перекладу

ЗАТВЕРДЖУЮ Директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук _____ Яна РАЄВСЬКА «29» серпня 2025 р.	**СХВАЛЕНО** на засіданні кафедри іноземної філології та перекладу Протокол № 1 від «24» серпня 2025 р. Завідувач кафедри _____ Іван БАХОВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД»

Галузь знань:	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність:	В11 Філологія (спеціалізація В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)
Рівень вищої освіти:	другий (магістерський) рівень
Освітня кваліфікація:	магістр філології
Освітньо-професійна програма:	Англійська мова і література (друга мова – німецька)

Київ – МАУП – 2025

Вступ

Методичні рекомендації розроблено для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності В11 «Філологія» освітньо-професійної програми «Англійська мова і література (друга мова – німецька)» з метою організації та методичного супроводу самостійної роботи з навчальної дисципліни «Машинний переклад» (ВК 2.1).

Загальний обсяг дисципліни становить 4 кредити ЄКТС (120 год.), з них самостійна робота – 86 год. (72 % загального обсягу). Самостійна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу: вона забезпечує опрацювання теоретичного матеріалу, закріплення й поглиблення знань і вмінь, набутих на лекційних і практичних (семінарських) заняттях, і формування навичок автономного навчання. Форма підсумкового контролю – залік.

Мета та завдання самостійної роботи

Мета самостійної роботи: сформувати навички самостійного аналізу, оцінювання та постредагування машинного перекладу, а також відповідального використання ШІ.

Завдання самостійної роботи:

– опрацювати наукові джерела з машинного перекладу;
– набути навичок оцінювання якості машинного перекладу;
– опанувати постредагування різного рівня;
– навчитися складати ефективні запити до генеративного ШІ;
– підготувати ІНДЗ і підготуватися до модульного контролю та заліку.

Результати навчання. Самостійна робота спрямована на формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання, визначених у силабусі дисципліни: ЗК 3, ЗК 4, ЗК 8, ЗК 9, СК 4, СК 6, СК 7, ПРН 3, ПРН 10, ПРН 14, ПРН 16.

Організація самостійної роботи

Самостійна робота виконується в позааудиторний час відповідно до тематичного плану дисципліни. Рекомендовано опрацьовувати матеріал систематично, напередодні відповідного практичного (семінарського) заняття, у такій послідовності: 1) ознайомитися з конспектом лекції та рекомендованими джерелами; 2) відповісти на питання для самоперевірки; 3) виконати практичні завдання до теми; 4) оформити результати у визначеній формі та подати їх викладачеві у встановлений термін (в аудиторії або через систему електронного навчання Moodle).

Консультації щодо виконання самостійної роботи надаються викладачем відповідно до графіка консультацій кафедри, а також дистанційно (e-mail, платформа Microsoft Teams, Moodle).

Розподіл самостійної роботи за темами

Тема	Зміст самостійної роботи	Год.	Форма контролю
Тема 1	Укладання хронології розвитку машинного перекладу та порівняльної таблиці типів систем.	10	Таблиця, опитування
Тема 2	Реферування наукової статті про нейронний машинний переклад.	11	Реферат
Тема 3	Оцінювання якості машинного перекладу двох текстів за типологією помилок MQM.	11	Звіт про оцінювання
Тема 4	Розроблення та тестування 10 запитів до генеративного ШІ для перекладацьких завдань.	10	Добірка запитів, звіт
Тема 5	Повне постредагування машинного перекладу (2000 знаків) з обліком часу й класифікацією виправлень.	11	Постредагований текст
Тема 6	Налаштування рушія машинного перекладу та глосарію в CAT-інструменті.	11	Проєкт у CAT

Тема 7	Порівняння трьох систем на текстах різних типів у мовних парах EN–UK і DE–UK.	11	Порівняльний аналіз
Тема 8	Есе про етичні аспекти використання ШІ в перекладі; оформлення та подання ІНДЗ.	11	Есе, захист ІНДЗ
Разом		**86**	

Завдання для самостійної роботи за темами

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади машинного перекладу

Тема 1. Історія та типологія машинного перекладу: правилові, статистичні, нейронні системи; великі мовні моделі. (10 год.)

Питання для самоперевірки:

– Які етапи розвитку машинного перекладу ви знаєте?

– Чим правилові системи відрізняються від статистичних?

– Які переваги нейронного машинного перекладу?

– Що таке великі мовні моделі?

Практичні завдання:

– Складіть хронологію розвитку машинного перекладу.

– Складіть порівняльну таблицю типів систем машинного перекладу.

Рекомендовані джерела: основна література 1, 2.

Тема 2. Принципи роботи нейронного машинного перекладу: архітектура Transformer, навчальні корпуси, адаптація до предметної галузі. (11 год.)

Питання для самоперевірки:

– Що таке архітектура Transformer?

– Яку роль відіграють навчальні корпуси?

– Що таке адаптація до предметної галузі?

– Чому нейронний переклад може «галюцинувати»?

Практичні завдання:

– Підготуйте реферат наукової статті про нейронний машинний переклад.

– Опишіть схему роботи нейронної системи машинного перекладу.

Рекомендовані джерела: основна література 1, 4.

Тема 3. Оцінювання якості машинного перекладу: автоматичні метрики (BLEU, chrF, COMET), експертне оцінювання, типологія помилок (MQM). (11 год.)

Питання для самоперевірки:

– Що вимірюють метрики BLEU і COMET?

– Які обмеження автоматичних метрик?

– Що таке типологія помилок MQM?

– Як організувати експертне оцінювання?

Практичні завдання:

– Оцініть якість машинного перекладу двох текстів за типологією MQM.

– Порівняйте результати автоматичного й експертного оцінювання.

Рекомендовані джерела: основна література 1, 3.

Тема 4. Генеративний штучний інтелект у перекладі: складання запитів (промптів), можливості та обмеження. (10 год.)

Питання для самоперевірки:

– Що таке промпт?

– Які принципи складання ефективних запитів?

– Які ризики використання генеративного ШІ?

– Чим ШІ відрізняється від спеціалізованих систем перекладу?

Практичні завдання:

– Розробіть і протестуйте 10 запитів до генеративного ШІ.

– Порівняйте переклад генеративного ШІ та системи нейронного перекладу.

Рекомендовані джерела: основна література 2, 5.

Змістовий модуль 2. Машинний переклад у професійній практиці

Тема 5. Постредагування машинного перекладу: легке й повне постредагування, стандарт ISO 18587, продуктивність і якість. (11 год.)

Питання для самоперевірки:

– Чим легке постредагування відрізняється від повного?

– Які вимоги стандарту ISO 18587?

– Як вимірюють продуктивність постредагування?

– Які типові помилки пропускають постредактори?

Практичні завдання:

– Виконайте повне постредагування машинного перекладу (2000 знаків).

– Класифікуйте виправлення та оцініть витрачений час.

Рекомендовані джерела: основна література 2; додаткова 1.

Тема 6. Інтеграція машинного перекладу в CAT-інструменти: Trados Studio, MemoQ, Smartcat; глосарії та налаштування рушіїв. (11 год.)

Питання для самоперевірки:

– Як підключити рушій машинного перекладу до CAT-інструменту?

– Як працюють глосарії в системах машинного перекладу?

– Що таке пам'ять перекладів?

– Як поєднати машинний переклад і пам'ять перекладів?

Практичні завдання:

– Налаштуйте рушій машинного перекладу та глосарій у CAT-інструменті.

– Виконайте переклад проєкту з використанням машинного перекладу.

Рекомендовані джерела: основна література 3, 4.

Тема 7. Машинний переклад для різних типів текстів і мовних пар (англійська, німецька, українська): сильні та слабкі сторони. (11 год.)

Питання для самоперевірки:

– Для яких типів текстів машинний переклад найефективніший?

– Які труднощі виникають у парі DE–UK?

– Як машинний переклад справляється з художніми текстами?

– Які чинники впливають на якість перекладу?

Практичні завдання:

– Порівняйте три системи на текстах різних типів.

– Сформулюйте рекомендації щодо використання машинного перекладу для кожного типу текстів.

Рекомендовані джерела: основна література 1, 5; додаткова 4.

Тема 8. Етичні, правові та професійні аспекти: конфіденційність даних, авторське право, відповідальність перекладача, ринок мовних послуг. (11 год.)

Питання для самоперевірки:

– Які етичні проблеми пов'язані з машинним перекладом?

– Як забезпечити конфіденційність даних замовника?

– Хто відповідає за помилки машинного перекладу?

– Як ШІ змінює ринок мовних послуг?

Практичні завдання:

– Напишіть есе про етичні аспекти використання ШІ в перекладі.

– Оформіть і підготуйте до захисту ІНДЗ.

Рекомендовані джерела: основна література 2, 5; додаткова 2.

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Зміст ІНДЗ. дослідницький проєкт «Ефективність машинного перекладу для обраного типу текстів»: 1) добір корпусу текстів (не менше 5000 слів); 2) переклад текстів трьома системами (нейронний машинний переклад і генеративний ШІ); 3) оцінювання якості за автоматичними метриками й типологією помилок; 4) постредагування з обліком часу; 5) висновки та рекомендації щодо використання машинного перекладу; 6) презентація

результатів.

Етапи виконання ІНДЗ:

– вибір теми (напряму) ІНДЗ та погодження її з викладачем упродовж перших двох тижнів семестру;

– добір і опрацювання джерел та фактичного матеріалу;

– виконання завдань ІНДЗ відповідно до визначеної структури;

– самоперевірка й редагування, перевірка на дотримання академічної доброчесності;

– подання ІНДЗ викладачеві не пізніше ніж за два тижні до завершення семестру;

– публічний захист ІНДЗ (презентація 5–7 хв. і відповіді на запитання).

Критерії оцінювання ІНДЗ (до 20 балів). Оцінюються: повнота та якість виконання всіх складників завдання; коректність використання фахової термінології; обґрунтованість рішень і висновків; самостійність виконання; дотримання академічної доброчесності; якість публічного захисту та відповідей на запитання.

Вимоги до оформлення письмових робіт

– текстовий редактор Microsoft Word, шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм;

– титульна сторінка містить назву Академії, кафедри, дисципліни, вид і тему роботи, ПІБ здобувача та викладача;

– посилання на використані джерела оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015 або стилю APA 7 (за вимогою викладача);

– тексти іноземною мовою подаються з дотриманням норм відповідної мови; переклади – у двоколонковому форматі (оригінал – переклад), якщо інше не визначено завданням;

– використання цифрових інструментів і штучного інтелекту декларується в кінці роботи.

Форми контролю та критерії оцінювання самостійної роботи

Результати самостійної роботи перевіряються під час практичних (семінарських) занять, модульних контрольних робіт, захисту ІНДЗ та під час підсумкового контролю. Бали за самостійну роботу враховуються в межах оцінки за роботу на лекційних і практичних (семінарських) заняттях і самостійну роботу (до 50 балів за семестр).

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи:

– «відмінно» – завдання виконано повністю, самостійно, у встановлений термін, без помилок або з поодинокими неточностями; висновки обґрунтовані, використано рекомендовані та додаткові джерела;

– «добре» – завдання виконано повністю з незначними помилками, що не впливають на загальний результат; висновки загалом обґрунтовані;

– «задовільно» – завдання виконано частково або з суттєвими помилками; аргументація поверхова;

– «незадовільно» – завдання не виконано, виконано несамостійно або з грубими помилками.

Завдання, подані з порушенням терміну без поважних причин, можуть оцінюватися зі зниженням балів. Завдання, виконані з порушенням академічної доброчесності, не зараховуються.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Machine Translation for Everyone: Empowering Users in the Age of Artificial Intelligence / ed. by D. Kenny. Berlin : Language Science Press, 2022.

2. Moorkens J., Way A., Lankford S. Automating Translation. London ; New York : Routledge, 2024.

3. Rothwell A., Moorkens J., Fernández-Parra M., Drugan J., Austermuehl F. Translation Tools and Technologies. London ; New York : Routledge, 2023.

4. The Routledge Encyclopedia of Translation Technology / ed. by Chan Sin-wai. 2nd ed.

London ; New York : Routledge, 2023.

5. Bowker L. De-mystifying Translation: Introducing Translation to Non-translators. London ; New York : Routledge, 2023.

Додаткова література

1. Translation Revision and Post-editing: Industry Practices and Cognitive Processes / ed. by M. Koponen, B. Mossop, I. S. Robert, G. Scocchera. London ; New York : Routledge, 2021.

2. The Human Translator in the 2020s / ed. by G. Massey, E. Huertas-Barros, D. Katan. London ; New York : Routledge, 2023.

3. McEnery T., Brezina V. Fundamental Principles of Corpus Linguistics. Cambridge : Cambridge University Press, 2022.

4. Computer-Assisted Literary Translation / ed. by A. Rothwell, A. Way, R. Youdale. London ; New York : Routledge, 2024.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт МАУП. URL: http://maup.com.ua
2. DeepL. URL: https://www.deepl.com
3. Trados. URL: https://www.trados.com
4. memoQ. URL: https://www.memoq.com
5. Smartcat. URL: https://www.smartcat.com
6. IATE – Interactive Terminology for Europe. URL: https://iate.europa.eu
7. Google Scholar. URL: https://scholar.google.com

Розробник (-и) методичних рекомендацій:
Бахов І.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри

_____

(П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання, посада на кафедрі, підпис)

Викладач:
Бахов І.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри

_____

(П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання, посада на кафедрі, підпис)

Методичні рекомендації розглянуто на засіданні кафедри іноземної філології та перекладу.
Протокол від «27» серпня 2025 р. № 1